

Luovien alojen klusterin kokous

MUISTIO

Aika: 14.11.2025 klo 9.00–11.30

Paikka: kokoushuone Erottaja, Hallituskatu 3 B (valtion virastotalo), Lapin ELY-keskus, Rovaniemi

Paikalla:

Julius	Oförsagd	Arctic Factory, klusterin puheenjohtaja
Ami	Avellán	Ami Avellán Jewellery, Proto Pohjois-Suomen muotoilijat ry, Konstrundan avoimet ateljee tapahtuma
Jussi Olavi	Jokinen	Arctic Factory
Ida	Tirkkonen	Lapin elokuvakomissio
Samuli	Valkama	Lapin AMK, FrostBit, Lapin ylioppilasteatteri
Inga	Savukoski	Lapin ELY-keskus
Päivi	Holopainen	Lapin ELY-keskus, ennakointivastaava
Anne-Mari	Suopajärvi	Lapin ELY-keskus
Katariina	Imporanta	Lapin liitto
Heikki	Tikkanen	Lapin yliopisto
Katja	Jaako	Meri-Lapin työllisyysalue
Hanna	Hietajärvi	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Irene	Tikka	Rovaniemen kaupunki/kulttuuritoimi
Riitta	Kuusikko	Rovaniemen taidemuseo
Tomi	Aho	Taiteen edistämiskeskus
Marjaana	Lahdenranta	Lapin liitto
Minna	Uusihanni	Lapin ELY-keskus

MUISTIO

1. Kokouksen avaus ja osallistujien toteaminen

Julius avasi kokouksen ja todettiin osallistujat.

2. Lapin yrittäjyysstrategia 2025-2030+

Minna Uusihanni Strategista kasvua muutoksessa -hankkeen projektipäällikkö esitteli syksyllä valmistuneen Lapin [yritysstrategian](#). Tiivistetyt strategian esittelyt sekä julkaisutilaisuuden tallenteet löytyvät myös strategian nettisivulta Lapin luotsista. Minnan esitys muistion liitteenä.

Käytiin yhteistä keskustelua strategiasta:

Ida: Paljonko vaatisi, että strategian toimeenpanijuus olisi allekirjoitettu ja vahvistettu? Yrittäjillä olisi mahdollisuus saada toiminnalleen tukea strategian perusteella. Nousiko esille eri toimialojen epätasa-arvo? Esim. luovilla aloilla on ollut hankalaa saada tukea. **Minna:** Mitään toimialaa ei nostettu strategiassa erityisesti esille. Sopimuksellisuutta ei voida mennä lupaamaan.

Alatyöryhmissä mukana olleet toimijat ovat osallistuneet tehtävien määrittelyyn.

Julius: Miten saadaan strategia todeksi? Heterogeenisesti tulivat alat esille ja luovat alat niiden mukana. TKI:n osalta luovilla aloilla olisi annettavaa. **Minna:** Konkreettisiin toimenpiteisiin on päästy ja paikalliset toimijat ovat niihin tarttuneet. Kuntatoimijat toivovat strategiatyölle jatkoa ja mandaatin viedä strategiaa eteenpäin omissa organisaatioissa.

Ida: Vaikka strategiassa ei luovia aloja suoraan mainittu, pitäisi tunnistaa, että meillä ei toimialat ole tasavertaisia ja kaikille tasaisesti apua tarjolla. **Julius:** Tämänkin foorumin on tarkoitus nostaa asioita esille, vaikka onkin keskittynyt enemmän ennakointiin.

Ami: Rajaesteet on mainittu kerran strategiassa. Pohjoismainen yhteistyö ei ole mahdollista, jos rajaesteitä on. Edunvalvonnan asioissa pieni toimija jää aika yksin. Lapilla on kaikki mahdollisuudet

Ruotsin ja Norjan kanssa – samanlaiset arvot ja työskentelytavat. Jos saataisiin enemmän ääntä kentältä, päättäjätasollakin reagoitaisiin. Strategia on hyvä ja selkeä, ja määritelty kuka tekee ja mitä.

Inga: Kaivataan sitouttamisen tekoja – strategia on herättänyt toiveen, mutta toisaalta myös pelon siitä, että se jää vain yhdeksi paperiksi. Pienetkin sitouttamisen teot näkyisivät yrittäjien suuntaan tekoina.

Ami: Vinkkinä visio 2030, jossa on paljon hyvää mitä ottaa ylhäältä alas työntekoon:

<https://www.norden.org/fi/visio-2030>. Visiona on, että pohjoismaista tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä.

3. Luovien alojen tilannekatsaus

Katariina esitteli [tilannekatsausta](#) ja pysähdyttiin tarkemmin tarkastelemaan toimialan moniulotteisuutta, toimialan taloudellista merkitystä ja talouskehitystä sekä toimialaa lukuina. Keskusteltiin katsauksesta myös tulevaisuuden näkökulmasta. Taustana keskustelulle oli myös valtakunnallinen [Luovan talouden kasvustrategia 2025–2030](#).

Julius: Tilannekatsauksen pohjalta potentiaalia ja osaajia on, ja kulttuuria ja taidetta kulutetaan.

Alan kehitys liittyy yritysstrategiaan – kuinka hyvin alaa hyödynnetään ja tunnustetaan tukipalveluissa? Kuinka hyvin yrittäjien ystävien puolella tunnetaan luovien alojen piirteet?

Tommi: Haasteena on taloudellisen pääoman puuttuminen. Taikesta tulee vuoden vaihteessa Taide- ja kulttuurivirasto. Käydään alueellisia työnjaollisia keskusteluja – miten pystyttäisiin paremmin tunnistamaan luovia aloja ja sen erityispiirteitä tehokkaammin? Miten ala huomioidaan valtion kasvuohjelmassa?

Katariina: Brändikierroksella alueiden ja kuntien epätasaisuus on tullut näkyväksi. Joissain kunnissa tunnustetaan taiteen ja kulttuurin merkitys ja bisneksen teko (esim. Pentik ja keramiikka Posiolla). Joissain kunnissa tuodaan esille mm. sotahistoriaa. Länsirajalla teollisuusyritysten olisi hyvä saada TKI:hin mukaan luovan alan osaajia (esim. muovikalvo, kairausterät). Miten saada toimialat keskustelemaan keskenään? Kasvun avaimet ovat monialaisessa yhteistyössä, mutta se tarvitsee törmäyttämistä kädestä pitäen.

Heikki: Yliopistolla ja AMKilla on menossa ACT ONE -hanke, jossa haetaan yrityksiä osallistumaan de minimis -palveluna tehtävään prototypointiin, jossa aiheena on "createch" eli luovien ja ihmislähtöisten ideoiden ja innovatiivisen teknologian yhdistelmään perustuva liiketoiminta. Haku yrityksille päättyy 31.12. (<https://luote.online/protot/>). Tarvittaessa otetaan uusi kierros ensi vuonna. Matalan kynnyksen toimintaa, jossa törmäyttämistä. Kesäpeliopinnot ovat hyvä esimerkki, mutta voi olla muutakin kuin pelejä. Hankkeessa pilotoidaan myös "createch-hubia" ja sille toimintaa, mutta siitä lisää myöhemmin.

Inga: Lupautuu avuksi yritysten kontaktointiin. Yrittäjien neuvonta kunnissa on yritysneuvojen tehtävänä ja neuvojilla on hyvin erilaiset resurssit. Joissain on esim. yhdistetty maaseutu/elinkeinosihteeri, joka tekee neuvontaa oman työn ohella. Olisi tärkeää saada kuntien yritysneuvojat yhteen ja puhua aiheesta enemmän.

Julius: Miten edistää luovien alojen kohtaantoa ja törmäytystä yritysneuvojen ja muiden toimialojen kanssa? Luovan talouden kasvustrategian visiossa luovat alat ovat vuonna 2030 yksi keskeisistä aloista, mikä on kova tavoite. Kasvustrategiassa määritelty tarkemmin toimenpiteet tähän pääsemiseksi.

4. Lapin kulttuurin ja luovien alojen kasvuohjelman toteutus

Julius ja Katariina kertovat kasvuohjelman toteutuksesta.

Julius esitteli kasvuohjelman seuraavat stepit ja aikataulutuksen. Työ on käynnistetty syksyn aikana. Arctic Factory toteuttaa prosessin. Lapin liitossa tehdään lisäksi resurssien puitteissa pohjatyötä. Joulukuun alussa on TEM:n vierailu, jossa keskustellaan kasvustrategiasta ja osaajien houkuttelusta. Marjaana kertoi tilastopuolen kehittämisestä: maakuntaliittojen kulttuurivastaavien verkosto on aloittanut tilastoinnin kehittämisen maakuntakohtaisista tilastoista ja samalla selvitetään, miten tilastointia voitaisiin parantaa, jotta tietoa olisi vastaavasti kuin muilla toimialoilla. KS-liitto on tehnyt valmistelutyötä tilastoinnin kehittämiseksi ja se sisältää eri muuttajia 10–15 kpl lähteineen. Tietojen keräämisessä vuorottelevat maakunnat. Yhtenä määrittelyn kohteena on mm. luovien alojen määrittely.

Katariina: Tilannekuva on taide- ja kulttuuripainotteinen. On tärkeää huomioida, kuuluuko kasvuohjelmassa luovien alojen ääni. Pyritään siihen, että tavoitetaan myös luovan alan avaintoimijoita mukaan prosessiin. Arctic factory on ohjelmaa toteuttamassa, joten kasvua täytyy määrittellä molempiin päihin. Ryhmähaastatteluja on tulossa tukijoille ja rahoittajille ja tavoitteena on saada avaintoimijoita mukaan.

Päivi: Mitä kasvuohjelmassa tavoitellaan ja millainen se tulee olemaan? **Julius:** Se katsoo tulevaisuuteen. Valtakunnallinen kulttuuripoliittinen kehittäminen tähtää 2040-luvulle ja luovan talouden kasvustrategia vuoteen 2030. Katsotaan hieman pidemmälle – ydin noin viiden vuoden aikaikkunaan, mutta hyvä on katsoa myös pidemmälle. Taktiset ja strategiset toimenpiteet määrittellään viideksi vuodeksi. **Marjaana:** Kutsu ryhmähaastatteluun tulossa Marjaanalta.

Katariina: Ei vielä tarkasti määritelty, mitä kasvuohjelma sisältää – käydään siitä keskustelua ja pyritään sen konkretisoimiseen.

5. Vuoden 2026 klusterien yhteinen teema

Keskusteltiin yhdessä ensi vuoden klusteriteeman toteutuksesta. Teema määriteltiin klusteripuheenjohtajien ja ennakkointivastaavien kokouksessa: teemana vuonna 2026 on kaksoiskehittäminen ja kaksoiskäyttö, jotka liittyvät puolustusteollisuuteen. Tarkoitus on keskustella, mitä se tarkoittaa luovien alojen näkökulmasta.

Hyvä olisi saada tietoon, mikä on TKI:n osuus Rakennerahaston uudessa Puolustus (Defence) -teemassa ja onko rahoja mahdollista käyttää kehittämiseen? Uusia toimintalinjoja tulee kaksoiskäyttöön, johon rahoja siirtyy 10 % koko ohjelmasta. Samat tuki-instrumentit otetaan käyttöön, vain tematiikka vaihtuu.

Jussi: Omat haasteet luovan alan näkökulmasta esim. asennepuolella. Miten tehdään aineettomasta osaamisesta arvokkaampaa ja tunnustetaan paremmin? Sosiaalinen resilienssi, innovaatiot ja uuden kehittäminen/luominen - niitä osaamista tarvitaan kaksoiskehittämisen näkökulmasta.

Katariina: Dronen käyttö luovalla alalla, kuten av-alat (dronen käyttöosaaminen, kuvaus). Näkökulmana esim. jalostus, parempi käyttöönotto eri yhteistyössä, tarinan kerronta ja viestintäosaaminen ja pelillisuus (puolustusvoimat hyödyntää omassa toiminnassa, pelisimulaatiot). Asenteellisuus on yksi haaste ja resilienssin lisääminen.

Samuli: Virtuaalituotantohankeelle on tulossa kaksivuotinen jatkohanke. Hankkeen avulla pystytään viemään tietoa eteenpäin aiheesta. Halutaanko Lapissa kehittää virtuaalituotantoa ja olla edelläkävijöitä? Teknologian käytön siirtymistä eri yrityksiin – mahdollisuuksista voi vinkata eteenpäin.

Ami: Paljon asioita tehdään sosiaalisen resilienssin osalta – luovat alat ovat liima, jolla saadaan yksilöt ja kylät mukaan. Miten luovat alat voi nostattaa resilienssiä siten, että ihmiset kokevat oman osaamisen merkitseväksi.

Julius: Uudet toimintamallit – säästöjä voi tehdä tekemällä asiat myös fiksummin. Liittyä resilienssiin ym. Kehittäjä toimii välissä ja tuo esille uusia mahdollisuuksista.

Inga: Käynyt keskustelua Laura Junkka-Aikion kanssa. Militarisaatio Sapmin alueella on mahdollisuus maaseudulle. Täytyy avartaa mieltä, että alkaa näkemään mahdollisuuksia lisätä elinvoimaa.

Ideoita alustajasta:

- rahoituksen puolelta näkökulmia
- elokuvaohjaaja /tarinankerronnan asiantuntija. esim. Lapin sota elokuvan ohjaaja.
- kansalaisten jaksaminen ja kriisinkestävyys, uudenlaiset tuotteet, kohderyhmät ja tarpeet, ristiinpölytyt?
- Kuvausosaaminen (drone)
- Puolustusvoimien asiantuntija – mitä voisi olla luovilta aloilta annettavaa? (huom. Puolustusvoimilla aukeaa innovaatiokeskus alkuvuodesta)
- Pohjoiskalotin yhteistyö

Muitakin ajatuksia alustajasta otetaan vielä vastaan.

6. Osallistujien ajankohtaiset asiat

Riitta: Museoiden kävijämäärä ilahdutti. Reidarin juhlanäyttely veti kävijöitä – oli huippuvuosi.

Tomi: Tuli eilen Norjasta Barents Euro-Arctic Summitista (Suomi irrottautui yhteistyöstä) ja viimeisessä kulttuuriryöryryhmän kokouksessa jaettiin 10 000 € stipendi Hiljaisuus ry:lle. Organisaatiouudistus tulossa ensi vuoden alusta, jolloin aloittaa uusi Taide- ja kulttuurivirasto. Siihen rakennetaan uusia yksiköitä, joista Tomi toimii luova talous ja toimeentulo -yksikön johtajana. Luovien alojen kasvustrategia rytmittää toimintaa. Yksikön tehtävänä ekosysteeminen yhteistyö ja yritysten tukeminen ja rahoituspolut. Luova-verkko jatkohanke käynnistyy 2026 alusta ja yksikköön rekrytoidaan asiantuntijapanosta. Yritysten neuvontapalvelua tehdään Business Finlandin kanssa TKI-painotteisesti, kohderyhmänä erityisesti mikroyrittäjiä. Osallistutaan erilaisiin rahoittajapöytiin ja tehdään yhteistyötä aloittavien elinvoimakeskusten kanssa. Nykyiset valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat lakkaavat ja uudessa rakenteessa toimivat asiantuntijaneelit, josta on tulossa enemmän infoa ensi vuoden alussa. Muutoksella ei ole näillä näkymin vaikutusta aluetoimipisteisiin. ESR+ teemaan päättyi haku hiljattain ja hakemuksia tuli 175kpl (ennätysellinen määrä). Rahoitukseen etenee 8 hanketta ja kokeiluhankehakurahoitukseen 5 hanketta (kertakorvaus). Kokeiluhankehaku oli tehty helpommin lähestyttäväksi ja suunnattu pienemmille toimijoille. Rahoitukseen liittyen saatu ikäviä uutisia: 7,7 M€ varattu, joista 50 % leikataan pois (Defence rahoitukseen), n. 4M€ jää jäljelle. Jokaisen hankkeen budjettia leikataan 50 % aiotusta. Aiheuttaa haasteita koordinaatiohankkeen jatkohankkeen priorisoinneissa.

Ami: Syksyllä 2024 kävi Norjassa ja verotuksessa haasteita. Joulumyynti tökkii. Markkinat yhtäkaa 13.12. monessa pohjoisen kunnassa - markkinat pitäisi aikatauluttaa Suomen puolella paremmin.

Ida: Elokuvakomissio porskuttaa eteenpäin 8 kunnan voimin. Tänä vuonna tuotantokannustimet: Inari ja Muonio. Ensi vuodeksi mahdollisesti yksi uusi kunta mukaan. Omassa toiminnassa kaksi uudistavaa hanketta, nettisivujen päivitys (filmlapland.fi) ja Location pro-työkalu käytössä 8 kunnan alueella. Työkalussa 100 lokaatioporttia ja 50 palveluntarjoajaa. Suomen tasolla olisi samanlainen työkalu tarpeen.

Katariina: Brändityö etenee ja loppukuusta ensimmäisiä iteraatioita katsottavaksi. Ensi vuoden alkupuolella maaliskuussa brändipöytä. Kysely lauantaihin asti auki.

Katja: Luova liiketoiminta -työvoimakoulutukset Koulutus Nordilla. Määrärahojen kanssa toimittu tiukasti ja työvoimakoulutus suuntautunut pakollisiin hankintoihin (koto- ja korttikoulutukset). Yritysneuvojan kanssa keskustellut tämän verkoston hyödyntämisestä – työllisyysalueiden starttirahojen myöntäjille olisi tärkeää välittää tietoa toimialasta. Määrärahat ei riitä mihinkään. Palkkatukea aletaan myöntää jälleen.

Samuli: Lapin AMKin ja Lapin yliopiston yhteinen "Virtuaalituotantostudioteknologia" - eli VTST-hanke tulee vuoden lopussa päätökseen ja 21.11.2025 yliopistolla "Virtuaalituotantoja Lappiin" - päätösseminaari. Jatkohanke VTL, eli "Virtuaalituotantoja Lappiin" -hanke sai rahoituksen ja alkaa vuodenvaihteessa. Hankkeessa keskitytään erityisesti yritysten kanssa työskentelemiseen (mm. de minimis -tuella). Olemme Lapissa tässä teknologiassa edelläkävijöitä ja siitä pidetään kiinni! Samulin viestejä eri tahoille:

- Virtuaalitekniikan ja luovien alojen yhteenliittymä ei synny tyhjiössä, vaan siihen tarvitaan yhteisöllistä tekemistä, eli pieniä ja suuria toimijoita toteuttamaan erilaisia virtuaalituotantoja
- Hankkeet huolehtivat siitä, että teknologiaa tutkitaan ja erilaisia demoja syntyy koko ajan, joten pohja ja tuki on varmistettu ainakin seuraavaksi 2 vuodeksi, nyt on helppoa tehdä ja hanke tukee mielellään (de minimiksellä tai ilman)
- Virtuaalituotannot kaipaavat ennen kaikkea sitä, että ihmisiä kiinnostaa, joten uskalletaan kiinnostua ja tehdään siistejä juttuja yhdessä, kyllä se sitten myös isossa kuvassa alkaa näkyä.

Samuliin voi olla yhteyksissä kaikkeen virtuaalituotantoihin liittyen, hän edistää teknologian käyttöönottoa niin paljon kuin mahdollista.

Lisäksi Rovaniemen teatteri toteutti Julius - kaukaisella tähdellä oman päänsä sisällä -produktion virtuaalituotantoa hyödyntäen ja siitä palkittiin Thalialla.

Irene: Uutta kulttuuriohjelmaa lähdetään päivittämään ja nyt selvitetään mitä edellinen kulttuuriohjelma toi ja mitä pitäisi tehdä paremmin.

Hanna: Elinvoimakeskus-muutos ja virastouudistus vaikuttavat rahojen hakemiseen ja katkos on vuoden vaihteessa normaalia laajempi. Haut päätymässä marraskuun loppuun ja ei tiedetä vielä, milloin päästään avaamaan uudet haut. Muutos vaikuttaa jonkin verran myös maksatuksiin. Ohjelmamuutospäätös tehty ja komissio hyväksyy sen joulukuussa. Leikataan uusiin toimintalinjoihin: puolustusteollisuus ja kaksikäyttö 30 % ja sosiaalinen liikkuvuus, liikenneinfra 70 %. Muutos vaikuttaa sekä ESR ja EAKR-rahoitukseen, mutta ei JTF:ään. Uusista toimintalinjoista ei vielä tiedetä tarkemmin. Yritysrahoituksen puolella epätasaisesti rahoja jäljellä (TL1.3. niukka). Digitaalisuuteen kaivattaisiin hankkeita ja TL1.1. olisi rahoja jäljellä (sopii luoville aloille). Nettisivut menossa uusiksi uudistuksen vuoksi. Rakennerahasto-sivuilta löytyvät ajantasaisemmat tiedot – sivuja kannattaa seurata jatkossakin. Toistaiseksi vastuuhenkilöt säilyvät samoina.

Jussi: Arctic Factory porskuttaa eteenpäin. Rekrytointi on meneillään. Monenlaista projektia Pohjois-Suomessa ja jonkin verran myös etelämmässä. Maakunnallisissa isoissa projekteissa saatu olla mukana. Pohjois-Norja ja Ruotsi myös ja käynnistynyt Horizon -hanke, jossa ovat yhtenä toimijana mukana. Hankkeessa on taustalla European Bauhaus -ajattelu.

7. Tärkeimmät nostot luovien alojen tilanteesta

Sovittiin kokouksen aikana keskusteltujen asioiden pohjalta tärkeimmät nostot vietäväksi Lapin luotsin sivulle.

- Luovilla aloilla on paljon annettavaa kaksoiskehittämiseen ja kaksoiskäyttöön. Asennevaikuttamisella halutaan muuttaa näkökulmaa luovien alojen panoksesta. Kasvumahdollisuuksia on valtavasti maakunnallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Tarvitaan erilaisia asioita ja osaamista kuin tarvittiin edellisessä kriisitilanteessa.
- Luovan talouden kasvustrategiassa on kriittistä sanallistaa luovan alan merkitys talouden kasvussa.
- BF-yhteistyössä huomioidaan jatkossa enemmän mikroyrittäjiä.
- Olisi tärkeää ja kriittistä sparrata työllisyysalueiden asiantuntijoita ja elinkeinoneuvoja luovista aloista.
- Monialaisuudelle ja monialaiselle yhteistyölle on tarvetta (esim. TKI) – luovan alan ja muotoilun prosesseja ei tunneta muilla toimialoilla. Luovien alojen osaamista tulee sanallistaa entistä paremmin.

8. Muut asiat

Ei muita asioita.

9. Seuraava kokous

25.3.2026 klo 9.00–11.30.

Lapin liiton uudet tilat.